

AZ EURÓPAI UNIÓ ÚJ ROMA STRATÉGIÁI KERETE

- Az Infojegyzet a nemzetközi és hazai jogi dokumentumok szóhasználatához igazodva a roma kifejezést részesíti előnyben, de a cigány megnevezést is azzal egyenértékűként használja.
- Az Európai Bizottság 2020-ban indította útjára az új roma stratégiát, amelyhez az érintett tagállamok nemzeti cselekvési terveket készítettek.
- Az új stratégia alapjai a romák sokszínűségének elfogadása, kultúrájuk és társadalmi részvételük támogatása, a szegregáció teljes felszámolása, a szegénység tartós csökkentése.
- Az Európai Unió intézményeinek kutatásai, jelentései és az európai romajogi szervezetek együttesen azt szorgalmazzák, hogy a növekvő és rendszerszintű rasszizmus és cigányellenességgel szemben alakuljon ki konszenzus és hatékony fellépés a tagállamokban.
- Kutatások szerint is a cigányellenesség vált a társadalmi befogadás legnagyobb akadályává (Kende et al. 2020).
- Az Európai Bizottság külön programmal kívánja támogatni a pozitív narratívákat és a roma példaképeket előtérbe helyező, negatív sztereotípiák és öszszeesküvés-elméletek ellen fellépő kezdeményezéseket.

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete az Európai Unió romapolitikájának fejlődéséről, az új romastratégiájának céljairól, valamint az ehhez kapcsolódó magyar nemzeti tervről nyújt tájékoztatást.

Romák Európában és Magyarországon

A roma lakosság számáról megbízható és teljes körű statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. Az adatgyűjtési lehetőségeket korlátozza, hogy több európai országban tilos faji vagy etnikai származásra utaló statisztikák gyűjtése (Ausztria, Belgium, Franciaország és Németország) (Eurocities 2017). Az Európai Unióban nem végeznek romákra vonatkozó szisztematikus adatgyűjtést, ugyanakkor az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (European Union Agency for Fundamental Rights – FRA) EU-MIDIS felmérései támpontot adnak a romák helyzetéről (FRA 2018). További adatforrásnak tekinthetők a FRA Alapvető jogokról szóló jelentései (FRA 2022a) és a Roma felmérés 2020 kutatás eredményei, amelyek várhatóan 2022 októberében jelennek meg (FRA 2022b) ld. erről Infotabló 2023/1).

Európa legnagyobb etnikuma mintegy 10–12 millió főt számlál a kontinensen, az Európa Tanács becslései szerint számarányuk az összlakossághoz viszonyítva hat országban – Bulgáriában, Észak-Macedóniában, Magyarországon, Romániában, Szerbiában és Szlovákiában – haladta meg a 7 százalékot 2012-ben (COE 2012). Az Európai Unió tagállamaiban nagyjából 6 millió roma nemzetiségű ember él, legnagyobb számban Bulgáriában, Szlovákiában, Romániában, Magyarországon, Csehországban (a forrásban Cseh Köztársaság), Spanyolországban, Görögországban, Lengyelországban és Portugáliában (EC honlapja; FRA 2018).

A magyarországi romákról is korlátozott és több esetben közvetett módon állnak rendelkezésre adatok. Napjainkig négy átfogó szociológiai felmérés készült róluk: 1893-ban, 1971-ben, 1993-ban és 2003-ban. A legutóbbi szerint akkor 600 ezer roma élt hazánkban (Kemény et al. 2004). A legfrissebb szociológiai jellegű felmérés és számítás szerint a roma lakosság aránya hazánkban 8,8% (876 ezer fő) (Habicsek et al. 2019).

Az önbevalláson alapuló népszámlálási adatok szerint Magyarországon 2011-ben a lakosság 3,7 százaléka (316 ezer fő), 2016-ban 3,05 százaléka (310 ezer fő) vallotta magát romának (KSH 2014; KSH 2018). Az adatok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy az anyanyelvi, nemzetiségi kötődés bevallását szubjektív elemek és a napi politikai viszonyok befolyásolják (Valuch 2015). Ezért az Európai Tanács országjelentésében felhívja a figyelmet, hogy a 2021-es népszámlálás előtt (amelynek adatfelvételére végül 2022 októberében került sor) megfelelően tájékoztassák az etnikai kisebbségeket a részvételük fontosságáról és a jogaikról (ACFC 2020).

AZ EURÓPAI ROMAPOLITIKA FEJLŐDÉSE

Az Európai Unió évtizedek óta támogatja a romák integrációját (ld. [Infokörkép 2022](#)). A romák társadalmi befogadásának alapvető jogforrásai az Európai Unióban a következők:

- az Európai Unió Alapjogi Chartája ([2010\(C 83\)02](#)),
- a Faji egyenlőségről szóló irányelv (RED – [2000\(43\)EC](#)),
- a Tanács kerethatározata a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelemről ([2008\(913\)IB](#)),
- az Egyenlő bánásmódról szóló irányelv ([COM\(2008\) 426 végleges](#)),
- a Szociális jogok európai pillére ([COM\(2017\) 250 final](#)),
- az Európa 2020 stratégia ([COM\(2010\) 2020 végleges](#)),
- a kohéziós politika irányelvei (2014–2020) ([EC honlapja](#)),
- a kohéziós politika prioritásai (2021–2027) ([EC honlapja](#)),
- Rasszizmus elleni cselekvési terv 2020–2025 ([COM\(2020\) 565 final](#)).

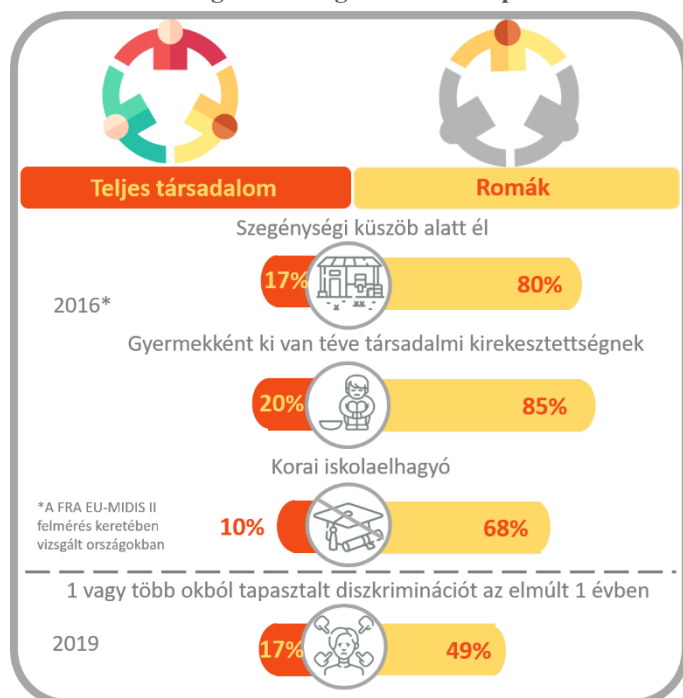
Az Európai Bizottság 2011-ben fogadta el a **nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerét** ([COM\(2011\)173végleges](#)), amely a társadalmi és gazdasági perifériára szorult romák felzárkóztatására és integrációjára tette a hangsúlyt. A **stratégia négy cselekvési területen, az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy és a lakhatás terén jelölt ki célokat.**

A keretrendszer értékeléséről szóló **parlamentari jelentés megállapítja, hogy a keret létrehozása önmagában eredmény és fordulópontnak tekinthető az európai roma közösségek számára.** Uniós szinten az Európai Bizottság koordinációs és konzultációs struktúrákat és mechanizmusokat hozott létre, forrásokat mozgósított; valamint az uniós keret célkitűzéseinek végrehajtását nyomon követő tevékenységeket végzett, amelyhez 2016-tól éves jelentéstételi kötelezettséget vezetett be a tagállamok számára.

A keret létrehozása ugyanakkor puha szakpolitikai eszközként inkább **szakpolitikai koordinációt, konzultációt és nyomon követést eredményezett.** A parlamenti jelentés megállapítja, hogy **a célok megvalósítása terén elért eredmények hatékonysága korlátozottnak értékelhető,** és jelentős különbségek vannak az egyes területek és országok között ([P9_TA\(2020\)0229](#)).

Az új stratégiai keret előkészítéséhez az Európai Bizottság 2019-es jelentésében a következőket javasolta: szisztematikus adatgyűjtés; célzott, de rugalmas intézkedési terv; „erős partnerség” jegyében a romák bevonása valamennyi szakaszban; ágazatokat átfogó, integrált megközelítések; a roma nők és gyermekek igényeinek elemzésén alapuló tervezés; a romák közötti sokféleség figyelembevétele; területi és csoportcélzottság; a megelőzés és a korai beavatkozás előnyben részesítése; a szegregáció felszámolásának prioritássá tétele; a cigányellenesség jelenlétének hangsúlyozása; a civil társadalom, a közigazgatás és a romák kapacitásfejlesztése; látható, hosszú távú politikai és elégséges pénzügyi támogatás; rugalmasság beépítése; a független, minőségi és mennyiségi nyomon követés és értékelés ([COM\(2019\) 406 final](#)).

1. ábra: A romák és a többségi társadalom különbségeinek átlagmutatói Európában

Forrás: Infoszolg/[EC SWD\(2020\)530 final](#); [EC 2021](#)

AZ EU ÚJ ROMA STRATÉGIÁI KERETE

2020 őszén az Európai Bizottság egy új – a 2011-es első uniós keretrendszer megerősítő, és azt meg is reformáló – romastratégiai keretet bocsátott elő ([COM\(2020\)620 final](#)) *Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer* címmel. Az új kezdeményezés alapvetően arra irányul, hogy Európában minden roma maradéktalanul élni tudjon lehetőségeivel és kibontakoztathassa képességeit. Ennek érdekében a keret kettős célrendszer fogalmaz meg. A dokumentum alapját jelentő három pillér (lásd Infojegyzet [2022/20](#)):

- az egyenlőség a társadalom minden más tagjával;
- a társadalmi és gazdasági befogadás (inklúzió);
- valamint a részvétel a politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális életben.

Ezt egészíti ki az előző stratégiai keret négy, társadalmi felzárkózást segítő területe:

- az oktatás (Infojegyzet [2023/1](#)),
- a munkaügy (Infojegyzet [2023/2](#)),
- az egészségügy (Infojegyzet [2022/32](#)),
- és a lakhatás (Infojegyzet [2023/3](#)).

Az új stratégiai keretben nyomon követhető az elmúlt években a szakpolitikai területen bekövetkezett szemléletváltás. Az inklúzió már nem egyszerűen társadalmi befogadást jelent, hanem a sokszínűség teljes elfogadásának szemléletét, amely nem a kisebbségeket kívánja felemelni a többségi társadalom tagjai közé, hanem a rendszer változását, alkalmazkodását írja elő a társadalom összes tagja felé. Az első három pillér a problémák gyökereit kívánja érinteni és felhívja a tagállamok figyelmét, hogy a társadalmi felzárkóztatás érdekében tett szakpolitikai javaslatok csak akkor lesznek sikeresek, ha ezeken az alapproblémákon sikerült javítani.

Az új stratégia hangsúlyt kíván helyezni az ellenőrzésre is, így a tagállamoknak két évente be-

számolót kell készíteniük a saját nemzeti cselekvési terveik alapján. A fő dokumentumot tanácsi ajánlásra irányuló javaslat kíséri, amely biztosítja a Bizottság és a tagállamok együttműködését ezen a területen ([COM\(2020\) 621 final](#)). Az Európai Bizottság minimumcélakat határozott meg a hét célterületre vonatkozóan 2030-ig ([COM\(2020\)620 final](#)).

Az egyik legfontosabb európai romajogi ernyőszerkezet, a **Roma Jogok Európai Központja (ERRC)** az Európai Bizottság készülő Roma stratégiájáról szóló véleménye szerint a részletes nyomon követés, a folyamatos visszacsatolás és ellenőrzés mechanizmusának beépítése elengedhetetlen, mint ahogy a helyi roma közösségek bevonása is a folyamatok tervezésébe, végrehajtásába. A jövőre nézve fontos célnak tartják az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés javítását, a szegregáció tényleges felszámolását (iskolai, területi), valamint a fiatalok mentális egészségének támogatását ([ERRC 2020](#)).

KAPCSOLÓDÓ MAGYAR STRATÉGIÁK

Hazánkban a 2011-ben elfogadott, romapolitikai alapidokumentum, a **Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia** és annak 2014-es frissítése ([MNTFS II.](#)) 2020-ig határozta meg az intézkedések keretét. A dokumentum a sikeres társadalmi felzárkózás érdekében a szegény családban élő gyermekeket, a romaügyet és a hátrányos térségeket érintő stratégiákat kívánta integrálni. Célja, hogy hozzájáruljon a gazdaságélénkítéshez, a „munkaalapú társadalom” létrejötté érdekében a foglalkoztatottság számottevő bővítéséhez, a szegénység csökkentéséhez, a szociális biztonság megerősítéséhez. Ehhez a család-, a szociál- és oktatáspolitikai, a foglalkoztatás, a vidékfejlesztés és az egészségügy mentén jelöl ki intézkedési terveket.

Az MNTFS eredményeit elemző 2018-as civil jelentés elismeri, hogy a vállalt feladatok egy része megvalósult és a roma ügyek koordinációja megfelelően működik. Ugyanakkor felhívja a figyelmet, hogy a hatóságok nem tudják kontrollálni, megfékezni a romák elleni erőszakos bűncselekményeket, a civil szervezetek politikai elfogadásában és támogatásában visszalépés történt, a romák bevonása csökkent és

nem sikerült a romákról használható statisztikai adatokat gyűjteni. Véleményük szerint a kétértelmű szabályozások és a roma jogtudatosság hiánya tartós akadályként jelentkezik az eredményesség szempontjából ([Roma Civil Monitor 2018](#)). Egy 2020-ban megjelent kutatóintézeti jelentés szerint pedig az elmúlt 10 év roma programjaiból a rugalmas, többször módosítható projektek lettek sikeresek ([Kopint-Tárki 2020](#)).

2021-ben a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárság készítette el a **következő tíz évre szóló magyar felzárkózási stratégiát** ([MNTFS 2030](#)). A dokumentum vállaltan elsősorban „*a szegénység elleni küzdelmet szolgáló stratégia*”. Előzményként az előző felzárkózási stratégia, a 2032-ig szóló „**Legyen jobb a gyermekeknek!**” stratégia, a [Telepszerű lakhatás kezelését célzó stratégia](#) és a Felzárkózó települések ([FETE](#)) program tapasztalatait is beépíti. **A dokumentum felépítése a beavatkozási területeket követi, és tizenkét szakpolitikai elvet határoz meg.** Ezek: (1) a felzárkózás prioritása; (2) átfogó megközelítés jogi, finanszírozási és szakmai alapon; (3) felzárkózás elvű fejlesztéspolitika; (4) integráció elve; (5) összehangolt, egymást kiegészítő programok erős központi és helyi koordinációval és projektszerű fejlesztésekben megjelenő sikeres innovációk beépítése; (6) hatásosság; (7) életutat támogató segítségnyújtás; (8) személyes felelősségen, részvételen, alapuló programok; (9) a közösségi részvétel és támogatás elve az egyenlő jogok alapján; (10) bizalom, aktív részvétel, partneri együttműködés;

(11) a megkülönböztetés és elkülönítés fokozatos megszüntetése; (12) a romák befogadásának kétirányúsítása.

Az [Autonómia Alapítvány](#) nyilatkozatában **hiányolja a cselekvési terv létrejöttéhez szükséges valódi társadalmi egyeztetést.** Álláspontjuk szerint az MNTFS nem határozza meg az integráció sikerét aláásó politikai és állami működési anomáliákat, mint a cigányellenesség, a szakemberhiány, a jelenlegi szociálpolitika és az uniós stratégia ellentmondásai, finanszírozási visszaélések, roma önszerveződések alulfinanszírozottsága, szakmai kérdések átpolitizáltsága miatt elvesző kezdeményezések ([Autonómia 2021.03.31](#)).

Az [Eurodiaconia](#) keresztény civil ernyőszervezet által kiadott elemzés negatívumként értékeli, hogy **a magyar cselekvési terv elsősorban a szegénység, nem pedig a cigányellenesség és a rendszerszintű diszkrimináció problémájaként határozza meg a roma ki-rekesztés kérdését** ([Eurodiaconia 2022](#)).

Tizenegy magyar roma szervezet véleménye szerint az MNTFS 2030 az Európai Bizottság által megnevezett hét fő területből négyre nem kínál megoldást (cigányellenesség, részvétel, lakhatás, egészség). Javaslatuk szerint a stratégiának a tematikus megközelítések helyett rendszerszintű változásokat kellene generálnia. **Erősítenie kellene a bizalmat, az aktív részvételt, a kölcsönös partneri viszonyokat, az egyenlő jogokat és emberi méltóság tiszteletét** ([Romagov 2020](#)).

Források:

- Union of Equality: EU Roma strategic framework on equality, inclusion and participation [COM\(2020\) 620](#)
- ERRC Comments on the European Commission "Initiative Setting Out the EU Post 2020 Roma Equality & Inclusion Policy" European Roma Rights Centre (ERRC) [2020](#)
- Az Európai Unió második felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről Romák – Válogatott eredmények. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) 2018
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 TFHÁ–BM [2021](#)
- 11 roma civil szervezet véleménye a MNTFS III-ról Romagov [2021](#)
- Civil társadalmi jelentés a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiai megvalósulásáról Magyarországon Roma Civil Monitor [2018](#)

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486